

**ПОМИЛКИ ПРИ СКЛАДАННІ ПРОТОКОЛІВ
ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЗА СТ. 130 КОДЕКСУ УКРАЇНИ
ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ**

**ERRORS IN DRAFTING THE MINUTES ON ADMINISTRATIVE OFFENCES
UNDER ART. 130 OF THE CODE OF UKRAINE ON ADMINISTRATIVE OFFENSES**

Худа В.В., магістр права

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті досліджено актуальні проблеми правозастосування статті 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення, що стосується керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного або іншого сп'яніння. Актуальність теми зумовлена високим рівнем суспільної небезпеки таких правопорушень, адже значна частина дорожньо-транспортних пригод із тяжкими наслідками відбувається саме через дії водіїв у стані сп'яніння. Водночас судова практика демонструє наявність суттєвих труднощів у реалізації положень ст. 130 КУпАП, зумовлених формальними та змістовими помилками при оформленні адміністративних матеріалів працівниками поліції. Проаналізовано причини низької ефективності притягнення до відповідальності за ці правопорушення, зокрема поширені помилки під час складання адміністративних протоколів працівниками поліції. Закцентовано увагу на системні недоліки, пов'язані з процедурними порушеннями, технічними похибками, відсутністю належної кваліфікації правоохоронців та недотриманням європейських стандартів фіксації доказів.

Особлива увага приділена аналізу судової практики, включаючи приклади з рішень національних судів та Європейського суду з прав людини, де розкривається вплив неправильно складених процесуальних документів на допустимість доказів. Розглянуто застосування доктрини «отруєного дерева» як інструменту захисту прав особи та гарантії правової визначеності. Також порушено питання правової визначеності у формулюваннях протоколів та неприпустимості судового виходу за межі обставин, викладених у процесуальних документах. Зазначається, що неправильне формулювання, наприклад «ознаки сп'яніння» замість «стан сп'яніння», не є лише технічною помилкою, а має суттєве значення для визначення складу правопорушення і, відповідно, можливості притягнення до відповідальності.

Підкреслено необхідність комплексного підходу до вдосконалення правозастосування: удосконалення нормативної бази, впровадження чітких інструкцій для працівників поліції, підвищення їхньої кваліфікації та дотримання принципів верховенства права. Зроблено висновки щодо важливості забезпечення юридичної точності оформлення протоколів як передумови ефективного правосуддя та безпеки дорожнього руху.

Ключові слова: КУпАП, адміністративне правопорушення, протокол, судова практика, проблемні аспекти, правозастосування, процесуальні порушення, адміністративна відповідальність.

The article examines the current problems of law enforcement of Article 130 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses, which concerns driving vehicles while under the influence of alcohol, drugs or other drugs. The topicality of the topic is due to the high level of public danger of such offenses, because a significant part of traffic accidents with serious consequences occurs precisely because of the actions of drivers in a state of intoxication. At the same time, jurisprudence demonstrates that there are substantial difficulties in implementing the provisions of art. 130 of the Code of Administrative Offenses caused by formal and substantive errors in the registration of administrative materials by police officers. The reasons for the low effectiveness of prosecution for these offenses were analyzed, in particular, common mistakes during the preparation of administrative protocols by police officers. Attention was focused on systemic shortcomings related to procedural violations, technical errors, lack of proper qualification of law enforcement officers and non-compliance with European standards for recording evidence.

Special attention is paid to the analysis of judicial practice, including examples from decisions of national courts and the European Court of Human Rights, which reveal the impact of incorrectly drawn procedural documents on the admissibility of evidence. The application of the doctrine of «poisoned tree» as a tool for protecting individual rights and guaranteeing legal certainty is considered. The issue of legal certainty in the wording of the protocols and the inadmissibility of judicial departure from the circumstances set forth in the procedural documents was also raised. It is noted that incorrect wording, such as «signs of intoxication» instead of «state of intoxication», is not only a technical error, but is essential for determining the composition of the offense and, accordingly, the possibility of prosecution.

The need for a comprehensive approach to improving law enforcement is emphasized: improving the regulatory framework, implementing clear instructions for police officers, improving their qualifications and observing the principles of the rule of law. Conclusions were made regarding the importance of ensuring the legal accuracy of the preparation of protocols as a prerequisite for effective justice and road safety.

Key words: KUPAP, administrative offense, protocol, judicial practice, problematic aspects, law enforcement, procedural violations, administrative responsibility.

Актуальність теми. Керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння залишається одним із найбільш небезпечних факторів, що впливають на безпеку дорожнього руху в Україні. Згідно зі статистичними даними, значна частина дорожньо-транспортних пригод із тяжкими наслідками, включаючи загибель і травмування учасників руху, стається через порушення правил водія у стані сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що погіршують їх концентрацію та швидкість реакції. У цьому контексті ефективне застосування положень статті 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) є надзвичайно важливим не лише як правозастосовний інструмент, але й як ефективний механізм профілактики ризиків для суспільства.

Проблеми, пов'язані зі складанням протоколів за ст. 130 КУпАП, висвітлюють недоліки, які суттєво впли-

вають на результативність правозастосування. Зокрема, це стосується процедурних порушень, які можуть призводити до визнання доказів недопустимими, а також недостатньої технічної та методичної підготовки працівників поліції. Актуальність цих питань зростає з огляду на підвищений суспільний запит щодо забезпечення безпеки дорожнього руху та посилення відповідальності за порушення. Ефективна реалізація положень ст. 130 КУпАП потребує всебічного вдосконалення правового регулювання, що включає оновлення нормативної бази, запровадження чітких інструкцій для поліцейських, покращення їхньої професійної підготовки, а також забезпечення сучасними засобами фіксації правопорушень.

Крім того, ця тема має важливий аспект у контексті євроінтеграції України. Гармонізація національного законодавства із європейськими стандартами передбачає не лише посилення відповідальності за керування

транспортними засобами у стані сп'яніння, але й запровадження ефективних профілактичних та правозастосовних механізмів, які відповідають найкращим практикам Європейського Союзу. Одним із таких механізмів є чітка процедура збору, фіксації та оцінки доказів, яка унеможливує порушення прав людини та забезпечує правову визначеність.

Отже, питання вдосконалення правозастосування ст. 130 КУпАП України має значний вплив як на безпеку дорожнього руху, так і на утвердження принципу верховенства права. Дослідження проблемних аспектів цієї статті є важливим для підвищення правосвідомості громадян, удосконалення процедур складання протоколів і досягнення стратегічних цілей у сфері реформування правоохоронної діяльності.

Метою статті є аналіз проблемних аспектів складання протоколів за ст. 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення, визначення причин недоліків у правозастосовній практиці та розробка рекомендацій щодо їх усунення для підвищення ефективності притягнення до відповідальності правопорушників.

Аналіз наукових досліджень свідчить про значний науковий інтерес вітчизняних науковців щодо правильності складання процесуальних документів працівниками правоохоронних органів. Зокрема, В. М. Когут, М. В. Романенко, А. В. Свиш та інші досліджували наслідки неправильного складання протоколів працівниками правоохоронних органів про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 130 КУпАП.

Разом з тим, у науковій площині лишається недостатня кількість праць, які систематизували б типові помилки в оформленні адміністративних матеріалів саме за результатами аналізу судової практики та надали б узагальнені рекомендації щодо їх уникнення.

Виклад основного матеріалу. У період із 1 січня по 31 серпня 2020 року Вишгородським районним судом Київської області було повернуто 68,2% адміністративних матеріалів, складених за ст. 130 КУпАП, для належного оформлення. Цей високий показник повернень свідчить про серйозні проблеми в процесі оформлення протоколів працівниками поліції [1].

До основних причин повернення матеріалів для доопрацювання належать наступні: відсутність інформації про притягнення особи до адміністративної відповідальності та наявність у неї посвідчення водія; брак підпису поліцейського у свідченнях свідків; неповнота документів, зокрема відсутність підтверджень направлення особи на огляд стану сп'яніння. Додатковими недоліками є помилкова кваліфікація санкції статті, неправильне зазначення адреси проживання водія, некоректна юридична оцінка дій чи необхідність уточнення осіб, згаданих у поясненнях. Також часто виявляється відсутність у протоколі конкретного пункту Правил дорожнього руху, який порушено, або наявність довідок, що суперечать матеріалам (наприклад, про відсутність ознак сп'яніння). Серед інших проблем: порушення правил визначення підсудності; відсутність фіксації додатків у протоколі; ненадання документів, що підтверджують право керування водними транспортними засобами; відсутність відеозаписів, які б підтверджували факт правопорушення. Часто матеріали надходять до суду після закінчення строків притягнення до адміністративної відповідальності. Інші недоліки включають наявність виправлень у протоколах, відсутність часу правопорушення, використання латинських літер всупереч вимогам Інструкції, а також помилки в персональних даних особи (наприклад, у прізвищі) [1].

Безперечно, такий стан речей свідчить про системні проблеми в організації роботи правоохоронних органів, зокрема у підготовці та підвищенні кваліфікації працівників, відповідальних за складання адміністративних матеріалів. Як бачимо, високий відсоток повернення адміні-

стративних матеріалів за ст. 130 КУпАП, який становить 68,2%, є серйозною загрозою для суспільства та підриває довіру до системи правозастосування. Це явище небезпечне тим, що значна кількість осіб, які вчинили правопорушення, фактично уникають відповідальності через формальні недоліки в оформленні документів. Зокрема, така ситуація створює умови для відчуття безкарності у водіїв, які дозволяють собі сідати за кермо у стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння, що прямо загрожує життю та здоров'ю інших учасників дорожнього руху. Неефективне притягнення до відповідальності осіб за цією статтею ставить під сумнів профілактичну функцію адміністративного законодавства. Якщо порушники бачать, що значна частина протоколів визнається судами недійсними через процедурні або технічні помилки, це знижує стримувальний вплив норм права. Водночас, такий стан речей дискредитує роботу правоохоронних органів, демонструючи низький рівень підготовки працівників, їхню нездатність дотримуватись встановлених процедур або свідоме нехтування ними.

В цьому контексті важливо проаналізувати судову практику задля розуміння важливості правильного оформлення протоколів працівниками правоохоронних органів. До прикладу, у Справі №587/1532/22 суддя Сумського апеляційного суду Рунов В. Ю. констатував важливі принципи положення, які стосуються оцінки протоколу у справах про адміністративні правопорушення. Суддя наголосив, що у випадку недотримання встановленого порядку складання протоколу, що спричинило істотне порушення прав та законних інтересів осіб, такий документ має визнаватися недопустимим доказом. Це, у свою чергу, призводить до визнання недопустимими всіх інших доказів у справі, які базуються на ньому. Ця позиція узгоджується з чисельними рішеннями Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ), зокрема у справах «Гефген проти Німеччини» (Gafgen v. Germany, від 30.06.2008) та «Яременко проти України» (Yaremenko v. Ukraine, від 30.04.2015). У цих рішеннях ЄСПЛ сформулював концепцію, згідно з якою визнання одного доказу недопустимим автоматично виключає можливість визнання доказами усіх даних, отриманих на його підставі. Цей принцип, відомий як доктрина «отруєного дерева» («отруєне дерево дає отруйні плоди»), означає, що матеріали, отримані внаслідок використання недопустимого доказу, також є недопустимими [2].

Таким чином, у своїх висновках суддя Рунов В. Ю. підкреслив важливість дотримання процесуальних норм при складанні протоколу та використанні доказів у справах про адміністративні правопорушення. Звернемо увагу, що це забезпечує не лише дотримання прав і свобод осіб, але й відповідає загальноприйнятим європейським стандартам правосуддя. Європейські стандарти ґрунтуються на принципах справедливості, пропорційності та захисту процесуальних прав, які мають бути дотримані на всіх етапах адміністративного провадження.

Одним із основоположних аспектів цих стандартів є забезпечення належної якості складання процесуальних документів, зокрема протоколів, які виконують роль ключового доказу у справі. Ми переконані, протокол, що складений із порушеннями, не лише підриває довіру до органів, які здійснюють адміністративне переслідування, але й створює передумови для правового нігілізму.

Особливої уваги заслуговує роль осіб, які складають такі протоколи, оскільки саме на цьому етапі формується основа для подальшого судового розгляду. Працівники поліції та інші уповноважені особи мають діяти в межах чітко визначених процедур і відповідно до міжнародних стандартів, щоб забезпечити законність і достовірність отриманих доказів. Недотримання цих вимог може призвести до визнання матеріалів недопустимими, що ставить під загрозу ефективність адміністративного переслідування та реалізацію правосуддя в цілому.

Застосування принципу «отруєного дерева» на практиці також слугує інструментом попередження процесуальних порушень на стадії складання протоколу. Це стимулює уповноважених осіб до більш ретельного дотримання процесуальних правил і мінімізує ризики використання недопустимих доказів. Таким чином, забезпечення відповідності дій посадових осіб європейським стандартам має вирішальне значення для забезпечення правопорядку, оскільки закладені на початковому етапі недоліки можуть суттєво вплинути на кінцевий результат справи.

У контексті юридичної науки ми погоджуємося з позицією Когута В. М. щодо недопустимості виходу суду за межі, встановлені протоколом про адміністративне правопорушення, має вагомий теоретичний та практичний значення. Протокол як процесуальний документ виконує функцію основного джерела інформації про склад правопорушення, що визначає рамки судового розгляду. Відповідно, зміна судом опису фактичних обставин чи юридичної кваліфікації правопорушення виходить за межі його повноважень і порушує принципи правової визначеності, рівності сторін та змагальності процесу [3].

Так, наприклад, у справі щодо протоколу про адміністративне правопорушення від 03.07.2022, складеного стосовно водія, який, згідно з підозрою поліцейських, керував транспортним засобом у стані наркотичного сп'яніння, виникла суттєва юридична помилка, що стосується некоректного формулювання складу правопорушення в протоколі. Це розглядається як порушення принципів правової визначеності та точності, що є ключовими у сфері правосуддя. Згідно з частиною 1 статті 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП), складу адміністративного правопорушення, пов'язаного з керуванням транспортними засобами в стані сп'яніння, має відповідати чітке формулювання, яке визначає не лише сам стан сп'яніння, але й його наслідки для поведінки водія. Відповідно до цієї статті, правопорушення полягає в керуванні транспортними засобами особою, що перебуває в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, або під впливом лікарських препаратів, що знижують її увагу та швидкість реакції. Це правове визначення є вичерпним і не передбачає будь-якої гнучкості в трактуванні ознак стану сп'яніння. У даному випадку, у протоколі було зазначено, що водій керував автомобілем з «ознаками наркотичного сп'яніння», що суттєво відрізняється від формулювання, яке є обов'язковим для визначення правопорушення в статті 130 КУпАП, а саме – «в стані наркотичного сп'яніння». Це відхилення не є лише процедурною помилкою, а суттєво змінює юридичну кваліфікацію діяння, яке інкримінується особі [4].

Така неточність у формулюванні призводить до змін у диспозиції правопорушення, оскільки згідно з правовими стандартами, встановленими КУпАП, ключовим є стан сп'яніння, а не його ознаки. Це має важливе значення, оскільки правова оцінка вчинку особи повинна базуватись на чітко визначеному складі правопорушення. Визначення «ознаки наркотичного сп'яніння» не є достатньо конкретним і не забезпечує необхідної юридичної визначеності, яка потрібна для обґрунтованої юридич-

ної відповідальності. Помилка у формулюванні складу правопорушення в протоколі мала далекосяжні наслідки для подальшої правової оцінки справи. Зокрема, зміна формулювання з «ознаки» на «стан» означала, що склад правопорушення не відповідав диспозиції ст. 130 КУпАП, що у свою чергу не дозволяло застосовувати відповідальність на підставі цієї норми. Відповідно до принципу «неправильний склад правопорушення – неможливість застосування відповідальності», суд не міг прийняти факт порушення як підставу для накладення адміністративного стягнення, що й стало підставою для виключення відповідальності водія.

Також хотілося б відзначити думку Берестенка Д. О., що обставини, які звільняють від адміністративної відповідальності (зокрема, крайня необхідність, необхідна оборона чи малозначність), не завжди враховуються поліцейськими. У своєму дослідженні він наводить досить показовий приклад, коли дії ОСОБИ_1 формально містили склад адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 130 КУпАП, застосування адміністративного стягнення було недоцільним. Це пояснюється тим, що правопорушення було вчинено в стані крайньої необхідності. ОСОБА_1 своїми діями запобіг значно більшій шкоді, рятуючи життя та здоров'я ОСОБА_3, яка через похилий вік і стан здоров'я потребувала невідкладної медичної допомоги. Незважаючи на стан алкогольного сп'яніння, ОСОБА_1 одразу повідомив поліцейських про обставини, що свідчили про наявність крайньої необхідності [5].

Висновки. Аналіз правозастосовної практики в Україні демонструє, що нерідко працівники поліції допускають суттєві помилки під час складання адміністративних протоколів, зокрема за ст. 130 КУпАП, що значно впливає на результати розгляду справ у судах. Помилки у формулюваннях, недотримання процесуальних вимог та неточності у визначенні складу правопорушення часто стають причиною повернення матеріалів на доопрацювання або закриття провадження через відсутність складу правопорушення.

Такі недоліки свідчать про недостатній рівень професійної підготовки поліцейських та недосконалість існуючих процедур. Важливість протоколу як ключового процесуального документа полягає не лише в його формальній відповідності, але й у здатності забезпечити точність і юридичну коректність, що напряду впливає на реалізацію принципу верховенства права та захист прав усіх учасників процесу. Ситуація, коли через неправильне оформлення документів винні особи уникають відповідальності, створює небезпечний прецедент і посилює відчуття безкарності серед правопорушників, що ставить під загрозу безпеку дорожнього руху. Для усунення цих проблем необхідний комплексний підхід, який включає вдосконалення нормативно-правової бази, посилення контролю за якістю оформлення протоколів, а також системне підвищення кваліфікації поліцейських.

Запровадження цих заходів сприятиме більш ефективному застосуванню адміністративного права, посиленню відповідальності водіїв та забезпеченню безпеки учасників дорожнього руху, що є одним із ключових завдань правової держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналіз причин повернення судом для належного оформлення матеріалів за статтею 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення. *Вишгородський районний суд Київської області*. URL: <https://vsh.ko.court.gov.ua/sud1009/presscentr/1/1020120>
2. Постанова Сумського апеляційного суду від 20 червня 2023 року у справі №587/1532/22; URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111864977>
3. Когут В. Недоліки протоколів про адміністративне правопорушення за статтею 130 КУпАП у контексті посилання на правила дорожнього руху. *Українська поліцейська: теорія, законодавство, практика*. 2024. Вип. 10, № 2. С. 36–40. URL: <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2024-2-10-6>
4. Постанова Сумського апеляційного суду від 15 грудня 2024 року у справі № 760/12920/22; URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108022566>
5. Берестенко Д. О. Проблеми документування адміністративного правопорушення, відповідальність за яке передбачена ст. 130 КУПАП. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 2. С. 391–395. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.02.66>